

BIODIVERSITEIT, NATUUR EN BODEM

De Conferentie van de Verenigde Naties over milieu en ontwikkeling van 1992 was een grote stap voorwaarts voor het behoud van biodiversiteit en natuurbescherming, dankzij de aanneming van het Verdrag inzake biologische diversiteit. In 2011 verplichtte de EU zich ertoe het biodiversiteitsverlies en de achteruitgang van de ecosystemendiensten in de EU tegen 2020 tot staan te brengen. Andere doelstellingen die zijn opgenomen in de habitatrichtlijn of het Verdrag van Washington (CITES) zijn nog niet bereikt. Sinds 1992 vormt LIFE het belangrijkste financiële instrument voor de bescherming van biodiversiteit in de EU.

RECHTSGROND

Artikelen 3, 11 en 191 tot en met 193 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU).

RESULTATEN

De EU heeft een belangrijke internationale rol gespeeld bij het zoeken naar oplossingen voor het verlies van biodiversiteit, klimaatverandering en de vernietiging van de tropische regenwouden. De VN-Conferentie over milieu en ontwikkeling (UNCED), die in 1992 in Rio de Janeiro werd gehouden, resulteerde in de goedkeuring van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering en het Biodiversiteitsverdrag (CBD), alsmede in de Verklaring van Rio, de Bossenverklaring en Agenda 21. Bij de top van Göteborg in 2001 kwam de EU overeen om vóór 2010 een halt toe te roepen aan het verlies van biodiversiteit en om de habitats en ecosystemen te herstellen. Het jaar 2010 werd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties uitgeroepen tot „Jaar van de biodiversiteit”. Uit de „Global Biodiversity Outlook 3” die gepubliceerd werd door het secretariaat van het Biodiversiteitsverdrag blijkt echter dat de doelstelling van 2010 inzake biodiversiteit niet is gehaald. Tijdens haar bijeenkomst in oktober 2010 in Nagoya (Japan) nam de Conferentie van de Partijen (CoP) bij het Biodiversiteitsverdrag een herzien strategisch plan aan met nieuwe biodiversiteitsdoelstellingen voor de periode na 2010. De bedoeling daarvan is doeltreffende en urgente actie te ondernemen om het biodiversiteitsverlies een halt toe te roepen teneinde ervoor te zorgen dat uiterlijk in 2020 de ecosystemen veerkrachtig zijn en hun essentiële diensten kunnen blijven verstrekken, en op die manier de diversiteit van het leven op onze planeet te vrijwaren. De goedkeuring van het protocol van Nagoya inzake toegang en de verdeling van voordelen was een cruciale verwezenlijking voor de CoP van Nagoya. Een eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen is een van de drie doelstellingen van het Biodiversiteitsverdrag. Daarin zijn regels vastgesteld betreffende het delen van onderzoeksresultaten en commerciële winst.

A. Actieplannen inzake biodiversiteit

In mei 2006 nam de Commissie een mededeling aan getiteld „Het biodiversiteitsverlies tegen 2010 — en daarna — tot staan brengen — De ecosystemendiensten in stand houden in het Eurofeiten - 2017

belang van de mens”. Deze mededeling omvatte een EU-actieplan om de biodiversiteit de nodige bescherming te bieden. In 2008 publiceerde de Commissie het tussentijdse verslag over de tenuitvoerlegging van het actieplan, met als conclusie dat de EU haar streefdoel om de achteruitgang van de biodiversiteit tegen 2010 tot staan te brengen, niet zou verwezenlijken. In juni 2011 heeft de Commissie een nieuwe strategie vastgesteld om te voldoen aan de doelstelling van de Raad Milieu van maart 2010: het tot staan brengen van het biodiversiteitsverlies en de achteruitgang van ecosysteemdiensten in de EU uiterlijk in 2020 en het herstel ervan, en tevens het opvoeren van de bijdrage van de EU tot het verhoeden van wereldwijd biodiversiteitsverlies. In aanvulling op de doelstelling voor 2020 stelt de nieuwe EU-biodiversiteitsstrategie de visie op 2050 vast: „de biodiversiteit van de Europese Unie en de ecosysteemdiensten die daaruit voortkomen — haar natuurlijk kapitaal — [moet] uiterlijk in 2050 naar behoren [...] zijn hersteld en [...] zijn beschermd en getaxeerd, wegens de intrinsieke waarde van biodiversiteit en wegens de essentiële bijdrage ervan aan het menselijk welzijn en de economische voorspoed, en om aldus te ontkomen aan de catastrofale veranderingen die door verlies aan biodiversiteit worden teweeggebracht”. In december 2011 hechtte de Raad zijn goedkeuring aan de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2020 met zes doelstellingen: volledige uitvoering van de EU-natuurwetgeving ter bescherming van de biodiversiteit, betere bescherming van ecosystemen en meer gebruik maken van groene infrastructuur, duurzamere land- en bosbouw, beter beheer van de visbestanden, strengere controles op invasieve uitheemse soorten en een grotere bijdrage van de EU tot het verhoeden van wereldwijd biodiversiteitsverlies.

B. Internationale overeenkomsten ter bescherming van de fauna en flora

In het milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP) wordt geschat dat zo'n 24 procent van de soorten die tot groepen zoals vlinders, vogels en zoogdieren behoren, al volledig van het grondgebied van bepaalde Europese landen is verdwenen. Volgens gegevens van de Internationale Unie voor het behoud van de natuur (IUCN) is sinds 2007 in Europa 23% van de amfibieën, 19% van de reptielen, 15% van de zoogdieren en 13% van de vogels bedreigd. De EU heeft de volgende verdragen ondertekend: het Verdrag van Ramsar inzake het behoud van waterrijke gebieden (1971); de Overeenkomst van Washington (CITES) inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten (maart 1973); de Overeenkomst van Bonn inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten (juni 1979); het Verdrag van Bern inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk milieu in Europa (1982); de Overeenkomst van Rio de Janeiro over biologische diversiteit (1992); en regionale verdragen: het Verdrag van Helsinki inzake het Oostzeegebied (1974); het Verdrag van Barcelona inzake het Middellandse Zeegebied (1976); en de Overeenkomst inzake de bescherming van de Alpen (1991).

C. Financiële instrumenten

Sinds 1992 is het LIFE-programma het EU-financieringsinstrument op milieugebied. Natuurbescherming en biodiversiteit zijn opgenomen in de subprogramma's van de vier reeds voltooide fasen. De Commissie beheert het LIFE-programma, dat projecten in lidstaten en derde landen ondersteunt. De vijfde fase — de LIFE-verordening voor de periode 2014-2020, (EU) nr. 1293/2013 — werd in december 2013 gepubliceerd en bestaat uit twee subprogramma's met betrekking tot klimaatverandering en het milieu. Een begroting van 1.155 miljoen EUR is beschikbaar voor natuur en biodiversiteit, die deel uitmaken van het subprogramma milieu; de totale financiering voor LIFE 2014-2020 bedraagt 3.456 miljoen EUR. Er is tevens financiering ter ondersteuning van biodiversiteit verstrekt in het kader van het landbouw en visserijbeleid, het Cohesiefonds en de structuurfondsen, en de meerjarige onderzoeksprogramma's. In 2010-2011 werden twee eerste aanbestedingen gelanceerd in het kader van het BEST-initiatief, de

vrijwillige regeling voor biodiversiteit en ecosysteemdiensten in Europese landen en gebieden overzee.

DOELSTELLINGEN

A. Instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde fauna en flora

Aan de hand van Richtlijn 92/43/EEG (de habitatrichtlijn) inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde fauna en flora (zoals gewijzigd door Richtlijn 97/62/EG) is een Europees netwerk tot stand gekomen dat bekend staat als „Natura 2000”. Het omvat speciale instandhoudingsgebieden die door de lidstaten zijn aangewezen, alsmede speciale beschermingsgebieden die ingevolge Richtlijn 79/409 (inzake het behoud van de vogelstand) worden afgebakend. Met een totale oppervlakte van meer dan 850.000 km² is dit 's werelds grootste samenhangende netwerk van beschermde gebieden. De habitatrichtlijn heeft hoofdzakelijk tot doel de instandhouding van de biodiversiteit te bevorderen, met inachtneming van economische, sociale en culturele omstandigheden en regionale bijzonderheden. De Vogelrichtlijn heeft betrekking op de bescherming, het beheer en de controle van (wilde) vogels, waaronder regels voor duurzame jacht.

B. Invasieve uitheemse soorten

Strengere controles op invasieve uitheemse soorten zijn één van de zes doelstellingen van de EU-biodiversiteitsstrategie tot 2020. Invasieve uitheemse soorten brengen in de EU jaarlijks voor miljarden euro's schade toe aan de ecosystemen en aan gewassen en vee. Ze ontwrichten daarbij de lokale ecologie en schaden de volksgezondheid. In april 2014 nam het Parlement in eerste lezing een standpunt in over het voorstel voor een verordening betreffende preventie en beheer van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten, op basis van de met de Raad overeengekomen tekst. De verordening beoogt — aan de hand van preventie, vroegtijdige waarschuwing en snelle reactie — de inheemse biodiversiteit te beschermen en de effecten van deze soorten op de volksgezondheid en de economie tot een minimum te beperken en te verzachten. In het bijzonder moeten de lidstaten toezichtssystemen en actieplannen vaststellen.

C. Toegang en verdeling van voordelen

Na de goedkeuring van het protocol van Nagoya inzake toegang en de verdeling van voordelen kwam de Commissie in oktober 2012 met een voorstel om bindende vereisten vast te stellen voor de toegang tot genetische hulpbronnen in het land van oorsprong en om de voordelen die voortvloeien uit het gebruik ervan, eerlijk en billijk te verdelen. Nadat het Parlement en de Raad overeen waren gekomen, werd de definitieve tekst in april 2014 aangenomen. Overeenkomstig de aangenomen verordening kunnen genetische hulpbronnen en traditionele kennis in verband met zulke hulpbronnen alleen worden overgedragen en gebruikt in overeenstemming met voorwaarden die de gebruikers (ondernemingen, particuliere verzamelaars en instellingen) en de autoriteiten van het land van oorsprong onderling zijn overeengekomen.

D. Exploitatie van en handel in wilde fauna en flora

In 1975 is het Verdrag van Washington (CITES) inzake de internationale handel in bedreigde dier- en plantensoorten in werking getreden met regelgeving voor de (her)uitvoer en invoer van levende en dode dieren en planten en delen en afgeleide producten daarvan, op basis van een systeem van vergunningen en certificaten. De basisverordening (EG) nr. 338/97 inzake de bescherming van in het wild levende dieren en plantensoorten door controle op het handelsverkeer past de doelstellingen, beginselen en bepalingen van het CITES-Verdrag op EU-wetgeving toe. In juni 2009 trad Verordening (EG) nr. 398/2009 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 338/97 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten

in werking. Met betrekking tot de bescherming van zeefauna is in Verordening (EEG) nr. 348/81 gemeenschappelijke regelgeving vastgelegd voor de invoer van producten afkomstig van walvissen of walvisachtigen, terwijl Besluit 1999/337/EG betrekking heeft op de ondertekening door de EU van de overeenkomst inzake het internationale programma voor het behoud van dolfijnen, waarmee de incidentele sterfte van dolfijnen tijdens het vissen op tonijn mede wordt beperkt. Richtlijn 83/129/EEG, voor onbepaalde tijd verlengd middels Richtlijn 89/370/EEG, verbiedt de invoer in de EU van producten die afkomstig zijn van zeehondenjongen. In 2009 voerde Verordening (EG) nr. 1007/2009 nog strengere voorwaarden in voor de import van zeehondenproducten. In 1991 heeft de Raad de wildklemverordening (Verordening (EEG) nr. 3254/91 van de Raad) goedgekeurd. Deze verordening omvat een verbod op het gebruik van wildklemmen en op de invoer van pelzen en producten die vervaardigd zijn van in het wild levende diersoorten uit landen die dergelijke vangmethoden toestaan. Krachtens Beschikking 98/596/EG van de Commissie is de invoer van pelzen in de EU uit Canada, Rusland en de VS toegestaan op basis van de toezegging van deze landen zich te zullen houden aan de normen voor humane vangst met behulp van vallen. Regels en richtlijnen voor de duurzame jacht op (wilde) vogels zijn te vinden in de vogelrichtlijn.

E. Biodiversiteit en welzijn van dieren

In Richtlijn 1999/22 zijn minimumnormen vastgelegd voor het houden en verzorgen van dieren in dierentuinen en wordt de rol van dierentuinen in het behoud van de biodiversiteit benadrukt, met tevens een rol voor het onderwijs en onderzoek. De Commissie heeft het actieplan inzake de bescherming en het welzijn van dieren voor 2006-2010 ([COM\(2006\)13](#)) ontwikkeld, dat het beginsel van de drie V's ondersteunt (de vervanging, vermindering en verfijning van het gebruik van dieren voor onderzoek). Richtlijn 2010/63/EU betreffende de bescherming van dieren die voor wetenschappelijke doeleinden worden gebruikt (tot intrekking van Richtlijn 86/609/EEG) is ook gebaseerd op het beginsel van vervanging, vermindering en verfijning, en werd op 1 januari 2013 van kracht.

F. Mariene biodiversiteit

Mariene biodiversiteit valt onder de werkingssfeer van de biodiversiteitsactieplannen voor natuurlijke hulpbronnen en visserij. In de herziening van de Europese biodiversiteitsstrategie wordt het belang van een „goede ecologische toestand” van zeeën en kustgebieden benadrukt, zodat ze de biodiversiteit kunnen ondersteunen. Voorts wordt in de Europese strategie voor het mariene milieu 2002 ([COM\(2002\) 539](#)) een op het ecosysteem gebaseerde benadering voorgesteld voor de instandhouding en het duurzame gebruik van biodiversiteit. In 2005 stelde de Commissie naar aanleiding van de bepalingen van het zesde milieueactieprogramma een thematische strategie (TS) voor inzake de bescherming en het behoud van het mariene milieu. De daaropvolgende TS, d.w.z. de richtlijn mariene strategie (2008/56/EG), werd in juli 2008 van kracht. Deze richtlijn is erop gericht om tegen 2020 een goede toestand van de Europese mariene wateren te garanderen en om de hulpbronnen te beschermen waarvan de gerelateerde economische en sociale activiteiten afhangen.

G. Bossen

Bossen beslaan bijna 30% van de oppervlakte van het „Natura 2000”-netwerk. Ter bescherming van bossen zijn diverse maatregelen genomen. Verordeningen (EEG) nr. 3528/86 en 2158/92 betreffende de bescherming van de bossen in de Gemeenschap tegen verontreiniging en brand (die in 2002 zijn vervallen) zijn opgenomen in Verordening 2152/2003 inzake de bewaking van bossen en milieu-interacties (Forest Focus). Met Verordening (EEG) nr. 1615/89 van de Raad is een Europees informatie- en communicatiesysteem voor de bosbouw (EFICS) ingesteld, met een informatiesysteem over bosbouw. In de resolutie van de Raad van 15 december 1998 over

een bosbouwstrategie voor de Europese Unie is een kader gecreëerd voor bosbouwmaatregelen ter ondersteuning van duurzaam beheer. In juni 2006 is een mededeling aangenomen betreffende een EU-actieplan voor de bossen ([COM\(2006\)302](#)). In juli 2010 werden een voorstel van de Commissie om te voorkomen dat illegaal gekapt hout of producten van dergelijk hout in de EU op de markt worden gebracht, alsmede een mededeling van de Commissie over maatregelen om de ontbossing te verminderen door het EP bekrachtigd. Ze traden in 2012 in werking.

ROL VAN HET EUROPEES PARLEMENT

In september 2010 nam het Parlement een resolutie aan over de tenuitvoerlegging van wetgeving op het gebied van biodiversiteit, met het oog op de doelstelling voor de periode na 2010. Het EP uitte daarin zijn grote bezorgdheid over het feit dat uit de internationale politieke agenda op geen enkele wijze blijkt dat men beseft hoe urgent het is dat het biodiversiteitsverlies tot staan wordt gebracht. Het verzocht tevens om een betere governance van de biodiversiteit, zowel in de interne als in de externe betrekkingen.

In 2015-2016 hebben de EU-instellingen zich beziggehouden met fytosanitaire problemen met betrekking tot de instroom van plagen. Het Parlement schaaft zich achter de volgende punten: een evaluatiemechanisme voor het identificeren van planten en producten uit derde landen die risico's zouden kunnen opleveren en de bevoegdheid voor de Commissie om voor deze producten een verbod op invoer in de EU op te leggen; een uitbreiding van de vereiste van een fytosanitair certificaat; een uitbreiding van het plantenpaspoortstelsel naar alle verkeer van planten binnen de EU; een verplichting van de kant van de lidstaten om meerjarige onderzoeksprogramma's voor opsporing en uitroeiing op te stellen; en bijgewerkte regels om ervoor te zorgen dat telers in aanmerking komen voor compensatie.

Begin 2016 lanceerde de Commissie een actieplan tegen de handel in wilde dieren en planten dat de EU en de lidstaten tegen 2020 moeten uitvoeren. In oktober 2016 hechtte het Parlement op commissieniveau zijn goedkeuring aan een initiatiefverslag in reactie op het actieplan, dat tot doel heeft een halt toe te roepen aan deze georganiseerde en vernietigende misdaad die een bedreiging vormt voor de biodiversiteit omdat vele soorten daardoor met uitsterven worden bedreigd. Het actieplan telt drie prioriteiten: preventie, handhaving en samenwerking. Het moet ervoor zorgen dat de bestaande regels doeltreffend worden uitgevoerd en gehandhaafd. De nadruk wordt gelegd op het belang van wereldwijde samenwerking tussen de landen van oorsprong, landen van transit en landen van bestemming. Het verslag zal naar verwachting eind 2016 in de plenaire vergadering worden aangenomen.

In het herfst van 2016 nam het Parlement resoluties aan waarin het zich verzet tegen de verlening door de Commissie van vergunningen voor genetisch gemodificeerde organismen (ggo's) — maïs, enz. — en waarin het zijn steun uitspreekt voor inspanningen om het verbod op ggo-teelt door lidstaten te vergemakkelijken, in overeenstemming met de doelstelling om de biodiversiteit, de natuur en de bodem te beschermen.

De wereldwijde overeenkomst die in december 2015 bereikt werd op de COP21-conferentie in Parijs om de gevolgen van de klimaatverandering te beperken, werd in oktober 2016 door het Parlement geratificeerd en verwacht wordt dat deze overeenkomst positieve gevolgen zal hebben voor het behoud van de biodiversiteit in de komende decennia.

[Marcelo Sosa-Iudicissa / Lorenzo Vicario](#)
11/2017